

نگاه بیرون

۳۰ ژوئن مقدس نیست

POLITICO

ترجمه: شهرام زرنردار

● درحالی‌که سی‌ام ژوئن - آخرین مهلت برای دستیابی به توافق هسته‌ای با ایران - نزدیک می‌شود، متخصصان غربی به‌دولت اوباما توصیه می‌کنند که با این تاریخ به‌عنوان یک «تاریخ مقدس» برخورد نکند.

خطوط کلسی توافق پیش‌رو در ماه آوریل به‌دست آمده و جزئیات خطر آن حل نشده باقی مانده است. این توافق‌نامه، برنامه هسته‌ای ایران را محدود می‌کند و با این هدف انجام می‌شود که در ازای لغو تحریم‌های اقتصادی جلو دستیابی به سلاح هسته‌ای را بگیرد.

رسیدن به یک توافق هسته‌ای مدت‌هاست اولویت نخست اوباما بوده و او آن را تنها جایگزین مناسب برای جنگ خوانده است.

مسئله زمان‌بندی برای اوباما و مذاکره‌کنندگان ارشدش در مذاکرات با ایران، مملو از مشکلات و موانع است. آنها از یک سو توسط کسانی زیر فشارند که مدعی‌اند، ایران مشغول به‌درازاکشدن مذاکرات است و از سوی دیگر، برخی دیگر استدلال می‌کنند خطر بزرگتر، چشم‌انداز دادن امتیازات در یک مهلت زمانی مصنوعی است.

گری سیمور کسی که در مورد این مسئله تا اوایل سال ۲۰۱۳ در کاخ سفید اوباما کار کرده است می‌گوید: «به‌نظر من دولت نباید احساس کند برای رسیدن به یک توافق هسته‌ای تا سی‌ام ژوئن تحت‌فشار است. تا وقتی که ایرانی‌ها تلاش می‌کنند از این آخرین مهلت برای قدرت چانه‌زنی‌شان در مذاکرات استفاده کنند، ما باید آن را انکار کنیم.»

توافق ماه آوریل خطوط اصلی یک توافق را که به‌طرزی دراماتیک تعداد ساتنریفیوژهای عملیاتی ایران و انبار اورانیوم غنی‌شده‌اش را کاهش می‌دهد، ترسیم می‌کند. این توافق همچنین شفاف‌سازی و ماینیورینگ جدید برنامه هسته‌ای را به‌دنبال دارد و نهایتاً تهران را از تحریم‌های اقتصادی سفت و سخت رها می‌کند. بسیاری از این تدارکات، معطوف به هدف جلوگیری از رسیدن ایران به نقطه «بی‌بازگشت» در مدت یک سال است. اعتبار این محدودیت‌ها پس از یک دهه تمام خواهد شد.

ظاهرا شکاف‌های وسیعی در مورد مسائل خطیر باقی مانده است و این شکاف‌ها شامل این مسئله می‌شود که آیا بازرسان می‌توانند به پایگاه‌های نظامی ایران دسترسی داشته باشند یا نه و اینکه با چه سرعتی تحریم‌ها لغو خواهند شد.

دیداری که بین وزیران خارجه ایران و آمریکا پیش از تصادف جان کری برگزار شد، بنا به اظهارات مقامات آمریکایی «گاهی شدیداً منازعه‌برانگیز بوده»، ظریف بعداً به رسانه‌های ایرانی گفت: «هنوز تفاوت‌های زیادی بین دو طرف وجود دارد.»

برخی از ناظران نزدیک به مذاکرات شک دارند که بتوان تا پایان ماه، تفاوت‌ها را تبدیل به توافق کرد. «ابرت اینهور» از کارکنان مؤسسه بروکینز و یک مذاکره‌کننده در مذاکرات هسته‌ای با ایران که از سوی وزارت امور خارجه ایالات‌متحده در دوره اول ریاست‌جمهوری اوباما مشغول به خدمت بوده، گفته: «آنها از ماه آوریل تا کنون خیلی در مذاکرات پیشرفت نکرده‌اند.» مارک فیتز پاتریک، متخصص هسته‌ای در مؤسسه بین‌المللی مطالعات راهبردی و یک مقام قبلی بخش منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای وزارت امور خارجه آمریکا، گفته: «یک مسئله این است که پای شکسته کری - اگر تأثیری داشته باشد- در تنش در خانه خود [درون آمریکا] چه نقشی ایفا خواهد کرد.» او گفته بیمارستانی‌شدن کری به‌دلیل شکستگی استخوان رانش می‌تواند دلیل لازم برای تمدید آخرین مهلت را که سی‌ام ژوئن است فراهم آورد. فیتز پاتریک به شوندگان خود در اداره واشنگتن مؤسسه بین‌المللی مطالعات راهبردی گفت: «تصادف کری احتمالاً به‌نفع غرب تمام خواهد شد.»

مقامات وزارت امور خارجه اصرار دارند حال کری رو به بهبودی است و اینکه صدمه او در جدول زمانی مذاکرات هسته‌ای تأثیری نخواهد داشت. روز دوشنبه ماری هارف، سخنگوی وزارت امور خارجه، گفت: «کری و سایر مقامات مطلقاً متعهد به همین جدول زمانی هستند و سی‌ام ژوئن را آخرین مهلت برای این مذاکرات می‌دانند.»

این در حالی است که برخی مقامات دولتی در واشنگتن در محافل خصوصی گفته‌اند اگر مذاکرات به ماه جولای بکشد، تعجب نخواهند کرد. یک مقام ارشد دولتی آمریکا اشاره می‌کند آخرین مهلت برای رسیدن به یک توافق در مورد چارچوب مذاکرات، سی‌ام ماه مارس بوده است و مذاکرات تا دوم آوریل به طول انجامید. این مقام که ایده عجله ایالات متحده برای رسیدن به یک توافق‌نامه هسته‌ای را بیش از ایرانی‌ها به چالش می‌کشد، می‌گوید: «ما در سی‌ام مارس کارمان انجام نشد و می‌توانستیم از مذاکرات با همان دستاوردهایی که به‌دست آورده بودیم، کنار بکشیم، اما این کار را نکردیم.»

ماجرای بازرسی‌های بازرسان آژانس از تأسیسات هسته‌ای ایران و همچنین انجام مصاحبه با کارشناسان هسته‌ای کشور، در حالی این‌روزها به یکی از محورهای انتقاد مخالفان مذاکرات تبدیل شده که در سوی مقابل، اسنادی از انجام بازرسی‌ها و حتی گفت‌وگو با دانشمندان هسته‌ای در ادوار قبل نیز منتشر شده است. شاید تنها تفاوت روند نظارت بر فعالیت هسته‌ای ایران در دوره‌های قبل و دوره فعلی، این باشد که مذاکره‌کنندگان قبلی نیازی نمی‌دیدند در این‌باره به نمایندگان یا رسانه‌ها توضیحی بدهند، اما حالا مذاکره‌کنندگان هسته‌ای باید لحظه‌به‌لحظه درباره جزئیات مذاکرات و آنچه که در تأسیسات هسته‌ای می‌گذرد، به‌صورت علنی و غیرعلنی پاسخ‌گو باشند. این موضوعی است که چندروز قبل محمدرضا تابش مورد اشاره قرار داد و درباره‌اش گفت: «بنده به خاطر دارم که در دولت قبل، نمایندگان هرچه اصرار می‌کردند که با مذاکره‌کنندگان هسته‌ای گفت‌وگویی در مجلس داشته باشند، مذاکره‌کنندگان نمی‌پذیرفتند. پس از اصرار نمایندگان و درخواست رئیس مجلس،

فکر می‌کنم در طول عمر مجلس هشتم یک یا دوبار مذاکره‌کننده ارشد کشورمان حاضر شد به مجلس بیاید و اطلاعاتی هم که در آن جلسه به نمایندگان داد، اطلاعاتی در سطح همان موضوعاتی بود که از طریق رسانه‌ها نیز اعلام شده بود و در این جلسات نیز نمایندگان هیچ‌گونه اظهارنظری نمی‌کردند». اما این تنها روایت از وضعیت نظارت آژانس بر فعالیت‌های هسته‌ای ایران و اطلاع مجلس از این نظارت‌ها دوره‌های قبل نیست.

چنانکه مهدی مهدی‌زاده، نماینده سابق کتاباد و از اعضای کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس هشتم، در این‌باره به «شرق» می‌گوید: «در دوره آقای احمدی‌نژاد، نه کل مجلس به‌طور

عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس هشتم:

هیچ اطلاعی از محتوای مذاکرات و بازرسی‌های آژانس نداشتیم

نکته

در دوره آقای احمدی‌نژاد، نه کل مجلس به‌طور عام و نه کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی به‌طور خاص، اصلاً در جریان محتوای مذاکرات قرار نمی‌گرفتند.

عام و نه کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی به‌طور خاص، اصلاً در جریان محتوای مذاکرات قرار نمی‌گرفتند. تا جایی که به یاد دارم، حتی از اعضای کمیسیون نظرخواهی هم نمی‌شد». مهدی‌زاده با بیان اینکه در آن دوره گزارشی از مذاکرات به کمیسیون ارائه نمی‌شد، درباره چگونگی اطلاع نمایندگان از بازرسی‌های آژانس نیز می‌گوید: «به کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی، اطلاعی درباره بازرسی‌های

آژانس داده نمی‌شد و ما از روند این بازرسی‌ها بی‌اطلاع بودیم».

او در ادامه توضیح خود درباره شرایط حاکم بر مذاکرات و نظارت‌ها در دوره ریاست محمود

روایت حشمت‌الله فلاح‌پیشه از سطح نظارت مجالس هفتم و هشتم بر مذاکرات و بازرسی‌های هسته‌ای:

چرا مجلس در جریان نبود

علی‌اکبر صالحی، رئیس هیأت آژانس، با چندان هم‌راهِی‌اش

❧ چرا قانون عدم اجرای پروتکل در مجلس هفتم تصویب شد؟

عدم پایبندی سه کشور اروپایی به توافق‌ها، باعث تصویب دو قانون در مجلس هفتم شد. یکی الزام دولت به ازسرگیری فعالیت‌های هسته‌ای و دیگری پایان اجرای داوطلبانه مفاد پروتکل الحاقی. علت هم این بود که در آن زمان در مقابل همکاری‌های ایران، مقدمات ارجاع پرونده به شورای حکام درحال آماده‌شدن بود و بعد هم همین کار را کردند و به‌جای اعلام تعلیق داوطلبانه فعالیت‌های هسته‌ای، «توقف فعالیت‌های هسته‌ای ایران» را اعلام کردند که باعث شد در آخرین هفته کار دولت آقای خاتمی، پلمب‌ها شکسته و فعالیت‌ها از سرگرفته شود.

❧ از این مرحله به بعد، وضعیت نظارت‌ها و بازرسی‌ها چگونه بود؟

بعد از ازسرگیری فعالیت‌ها، ما همچنان نظارت‌های پادمانی را داشتیم. یعنی بازرسان آژانس با اطلاع قبلی می‌توانستند از تأسیسات هسته‌ای

نمونه‌برداری از پارچین در دولت احمدی‌نژاد

اگرچه این‌روزها، به نظر می‌رسد بازرسی از مراکز نظامی و هسته‌ای ایران به خط قرمزهای مذاکراتی تبدیل شده اما این اقدام در دوره‌های پیشین مذاکرات نمونه‌ها و مصادیقی دارد که با بررسی اینترنتی کوتاهی می‌توان آنها را یافت.

موضوع بازرسی از مراکز نظامی و هسته‌ای و مصاحبه با دانشمندان هسته‌ای جزء راه‌های پیشنهادی مذاکره‌کنندگان ۵+۱ با ایران است برای رفع «بی‌ام‌دی» یا مطالعات ادعایی نظامی؛ آنچه مذاکره‌کنندگان ایرانی آن را مسائل گذشته و حال می‌نامند و به نظر می‌رسد اکنون مذاکرات هسته‌ای به آن گره خورده است. اگرچه از ابتدای مذاکرات هسته‌ای در دولت یازدهم، مذاکره‌کنندگان تأکید کرده‌اند که «به هیچ‌وجه اجازه بازرسی از تأسیسات نظامی خود را به بازرسان آژانس بین‌المللی انرژی اتمی نخواهند داد»، علاوه برآن تأکید شده که « اجازه داده نخواهد شد که با ایران به شکل استثنا برخورد شود»، نکته‌ای که البته تاکنون سابقه داشته است. بدیهی است هر کشوری تأکید داشته باشد

بازرسی از تأسیسات نظامی‌اش ممنوع باشد و آنچه در این تأسیسات وجود دارد جزء اسرار آن کشور باقی بماند. اما مسئله اینجاست که مذاکره‌کنندگان هسته‌ای برای رفع «مطالعات ادعایی نظامی» که از مذاکره‌کنندگان پیشین باقی‌مانده است به چه راه‌حلی دست می‌یابند. مهم‌ترین نقطه تمرکز غرب بر «پارچین» قرار دارد؛ مرکزی نظامی در اطراف تهران که تاکنون دوبار اجازه بازدید از این مرکز داده شده و تأکید شده که این‌بار آخر خواهد بود. به‌عنوان مثال در گزارش مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در دسامبر ۲۰۰۵ به صراحت از بازدید بازرسان آژانس و نمونه‌برداری‌هایی که انجام گرفته، نوشته شده است: «ایران در نوامبر

احمدی‌نژاد بر دولت و مسئولیت سعید جلیلی، نحوه در جریان قرارگرفتن اعضای کمیسیون امنیت ملی را این‌گونه تشریح می‌کند: «گاهی اوقات ما را به بازدید از مراکز هسته‌ای می‌بردند و گزارش پیشرفت‌های هسته‌ای را به ما می‌دادند. در آن بازدهی‌ها می‌گفتند که آژانس در همه تأسیسات ما دوربین دارد و لحظه‌به‌لحظه روی همه فعالیت‌های ما نظارت دارد. ما در آن سال‌ها از نیروگاه بوشهر، سایت نظز و راکتور تحقیقاتی تهران بازدید کردیم و به ما گفتند که نظارت کامل آژانس روی فعالیت‌های ما نشان داده که ما هیچ تخلفی از قوانین آژانس نداشته‌ایم». مهدی‌زاده در ادامه با اشاره به اینکه در آن مدت چیزی درباره اینکه بازرسان آژانس با دانشمندان و کارشناسان هسته‌ای ما گفت‌وگو کرده‌اند، مطرح نشده بود. بر این نکته هم تأکید می‌کند که وجود دوربین‌های آژانس در تمام تأسیسات هسته‌ای ما، نشان می‌دهد که ما هیچ تخلفی نداشته‌ایم و بهانه‌جویی‌ها در پرونده هسته‌ای، به‌دلیل حمایت جمهوری اسلامی ایران از فلسطین و مقاومت در برابر اسرائیل است.

روزنه

افزایش احتمال تمدید توافق

ظریف: هیچ چیز یک تاریخ مقدس نیست

● **فارس:** مذاکره‌کننده ارشد هسته‌ای ایران می‌گوید: «ما هنوز وارد بحث تمدید نشده‌ایم. ادعا داریم که اگر از مباحثی که در نوزان مورد موافقت کلی قرار گرفت و راه‌حلی‌هایی که به دست آمد، خارج نشوند، امکان رسیدن به توافق وجود دارد... ما قرار گذاشتیم که از الان تا دهم تیر به صورت یک‌سره کار کنیم، البته زمان‌هایی هست که نیاز است همه طرف‌ها برای مشورت و پایتخت‌هایشان مدتی مذاکرات را متوقف کنند».

جواد ظریف افزود: «همان‌طور که همواره گفته‌ام، اگر طرف‌های ما واقع‌بینی بدانند که چه چارچوبی برای توافق قابل حصول است و چه ادعاهایی، زیاده‌طلبی محض است، به توافق می‌رسیم. ولی اینکه چه‌کار کنیم اگر در تاریخ دهم تیرماه، ریزه‌کاری‌هایی باقی مانده باشد، آن زمان همه طرف‌ها باید تصمیم بگیرند که آیا ارزش ادامه کار را دارد یا خیر».

رئیس دستگاه دیپلماسی گفت: «همیشه گفته‌ایم که محتوا برای ما مهم است و خودمان را محدود به زمان نمی‌کنیم و راجع به زمان نیز نگرانی نداریم. اگر طرف مقابل ملاحظه‌ای در مورد زمان دارد، بحث دیگری است؛ البته ما در آذرماه توافق کردیم که تا ۱۰ تیر به نتیجه برسیم و الان هم تلاشمان بر این است که این کار را انجام دهیم؛ ولی هیچ چیز یک تاریخ مقدس نیست».

او درباره شکستن پای وزیر خارجه آمریکا و تأثیر آن بر روند مذاکرات گفت: فعلاً ضرورتی به حضور من و آقای کری نیست و معاونان کار را دنبال می‌کنند؛ اگر زمانی به این رسیدیم که دخالت من و آقای کری ضرورت دارد، آن زمان باید راهکاری پیدا کنیم. امروز تکنولوژی به جایی رسیده که حتماً می‌شود راهکارهایی را پیدا کرد. یک روز قبل از حادثه‌ای که برای آقای کری اتفاق افتاد، مذاکره‌ای طولانی، فشرده و سنگین داشتیم و الزاماً نیازی نیست که در فاصله دو یا سه‌روز بعد یا یک هفته بعد چنین مذاکراتی تکرار شود. ظریف درباره اینکه آیا قرار است وزرای خارجه ایران و شش کشور دهم تیرماه دورهم جمع شوند یا قبل از آن رایزنی‌ها در سطح وزرا صورت خواهد گرفت گفت: حتماً این اقدام باید از قبل صورت بگیرد. ولی اینکه چه زمانی به آن مرحله برسد که نیاز باشد وزرا جمع شوند، معلوم نیست. همچنین ظریف درباره پروتکل الحاقی نیز گفت: در ژنو عنوان شد که پروتکل الحاقی قسمتی از توافق است و چارچوب اجرای آن نیز مشخص است و قبلاً هم در مقطعی اجرا شد. ما با بیان اینکه امضای پروتکل الحاقی جزء خطوط قرمز ما نبوده، خاطرنشان کرد: الحاق ایران به پروتکل نیازمند تصمیم مجلس است و حتماً بدون تصویب مجلس، جمهوری اسلامی ایران رسماً به پروتکل ملحق نخواهد شد.

کوتاه دیپلماسی

رایزنی تهران

بانماینده دبیرکل در یمن

● **ایسنا:** روز جمعه در تماس تلفنی «اسماعیل‌ولد الشیخ‌احمد»، نماینده ویژه دبیرکل سازمان ملل در امور یمن، با «حسین امیرعبداللّه‌یان، معاون عربی و آفریقایی وزارت امور خارجه ایران، آخرین تحولات یمن مورد بحث و تبادل‌نظر قرار گرفت. «الشیخ‌احمد» با اشاره به رایزنی‌هایش با گروه‌های یمنی و انصارالله، نسبت به موفقیت راهکار سیاسی در یمن ابراز خوش‌بینی کرد. نماینده دبیرکل سازمان ملل در این تماس تلفنی با بیان اینکه قرار است گفت‌وگوهای گروه‌های یمنی ۲۴ خرداد در ژنو برگزار شود، گفت: تلاش‌های دبیرکل برای توقف حملات به‌ویژه با نزدیک‌شدن به ماه رمضان ادامه دارد. امیرعبداللّه‌یان نیز با حمایت از تلاش‌های سازمان ملل و با اشاره به طرح سیاسی چهارماده‌ای ارائه‌شده از سوی وزیر خارجه ایران، بر تحقق گفت‌وگوی یمنی- یمنی بدون مداخله خارجی تأکید کرد و گفت: سازمان ملل متحد باید با اقدامات جدی و مبتنی بر منشور سازمان ملل، زمینه چنین تجاوزهایی را در جهان معاصر از میان بردارد.

درخواست سناتورهای آمریکا برای تمدید تحریم‌ها

● **ایسنا:** سناتورهای آمریکایی تمدید ۱۰ ساله تحریم‌های کنکره علیه ایران را خواستار شدند. به نوشته روزنامه «هافینگتن‌پست»، سناتورها مارک کرک و باب مندز با ارائه یک متمم جدید در بودجه دفاعی آمریکا خواهان تمدید ۱۰ ساله تحریم‌های کنگره علیه تهران شدند که در صورت تصویب تحریم‌های ایران که قرار است در سال ۲۰۱۵ به پایان برسد تا پایان ۲۰۲۶ ادامه نداشته‌اند. این سناتورها در حالی درخواست خود برای تمدید دوباره تحریم‌های ایران را مطرح کرده‌اند که کمتر از یک ماه تا پایان ضرب‌الاجل ۳۰ ژوئن برای دستیابی ایران و قدرت‌های جهانی به یک توافق جامع فرصت باقی مانده است، بنابراین تصویب این متمم می‌تواند این مذاکرات حساس را پیچیده کند.